

ZONELE ECONOMICE LIBERE ÎN CONTEXTUL POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

*Vasile Mamaliga, dr. ing., conf. univ., Dumitru Odaini, drd
Universitatea Tehnică a Moldovei*

INTRODUCERE

În economia mondială zonele economice libere (în continuare ZEL) reprezintă formațiuni economice definite în secolul XX, dar existența lor este înregistrată încă în antichitate. Scopul principal al ZEL este asigurarea creșterii economice în baza atragerii investițiilor, proceselor scientointensive de producție, etc.

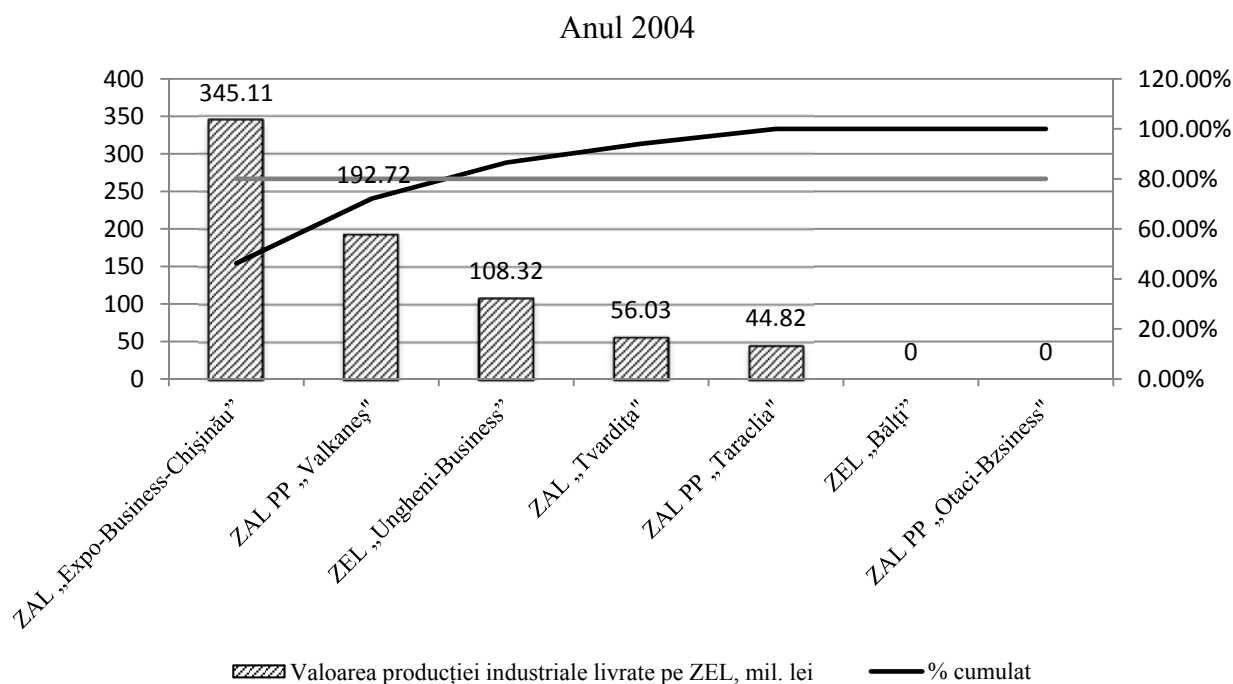
Creșterea economică a țării în întregime, în primul rând este asigurată de creșterea economică a regiunilor componente. Prin urmare dezvoltarea ZEL în diferite regiuni duce la o asigurare a creșterii economice pe țară.

În Republica Moldova scopul creării ZEL este același - de a atrage investiții, dar funcționarea unora nu asigură atractivitatea investițională și ca rezultat nu se înregistrează nici dezvoltarea economică a ZEL și nici a regiunii. Eșecul acestora în primul rând este cauzată de dezvoltarea neuniformă a acestor formațiuni economice (1,2,3). Aceasta situație poate fi cauzată de mai mulți factori, principalii fiind:

- accesul limitat la resurse economice;

- amplasare periferică a regiunilor, aceasta mărește cheltuielile de transportare;
- infrastructura industrială învechită sau chiar inexistentă;
- diferențierea evoluției demografice a populației, sub aglomerarea, gradul de urbanizare;
- gradul de autonomie locală;
- factorii socio-culturali, cum ar fi: nivelul de școlarizare, existența centrelor culturale, de cercetare științifică, etc.

Alte cauze ce determină neuniformitatea dezvoltării ZEL sunt generate de reformele ineficiente ce nu țin cont de practica internațională în acest domeniu, necompetența factorului decizional, interesele de grup și funcționarea ineficientă a autorităților publice centrale (APC) și autorităților publice locale (APL) în domeniul dat, în special se atrage o atenție scăzută activității de producție. Una din soluțiile viabile în cazul dat este schimbarea priorităților economice, din sfera comerțului în sfera producției și în special a producției scientointensive.

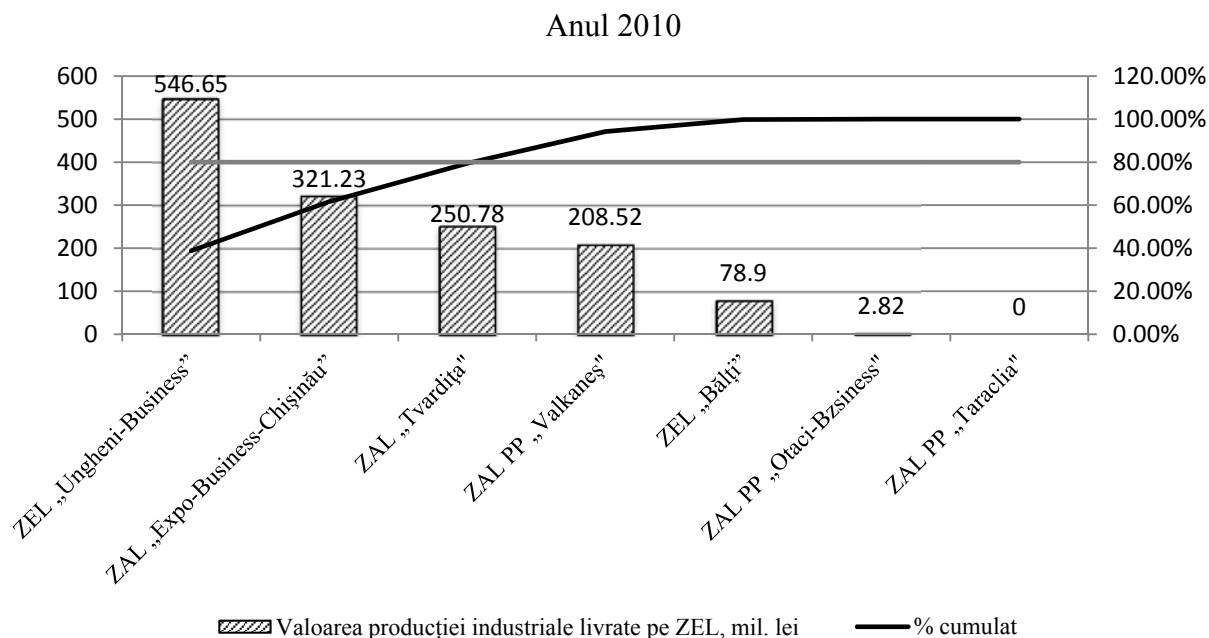
Figura 1. Diagrama Pareto după volumului producției industriale livrate pe ZEL anul 2004, mil. lei.

ANALIZA COMPARATIVĂ A DEZVOLTĂRII ZEL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Pentru a evidenția gradul de dezvoltare a fiecărei zone se va prezenta diagrama Pareto (4),

ZEL în Republica Moldova” pe 3 ani - 2004, 2010 și 2014 respectiv (1,2,3).

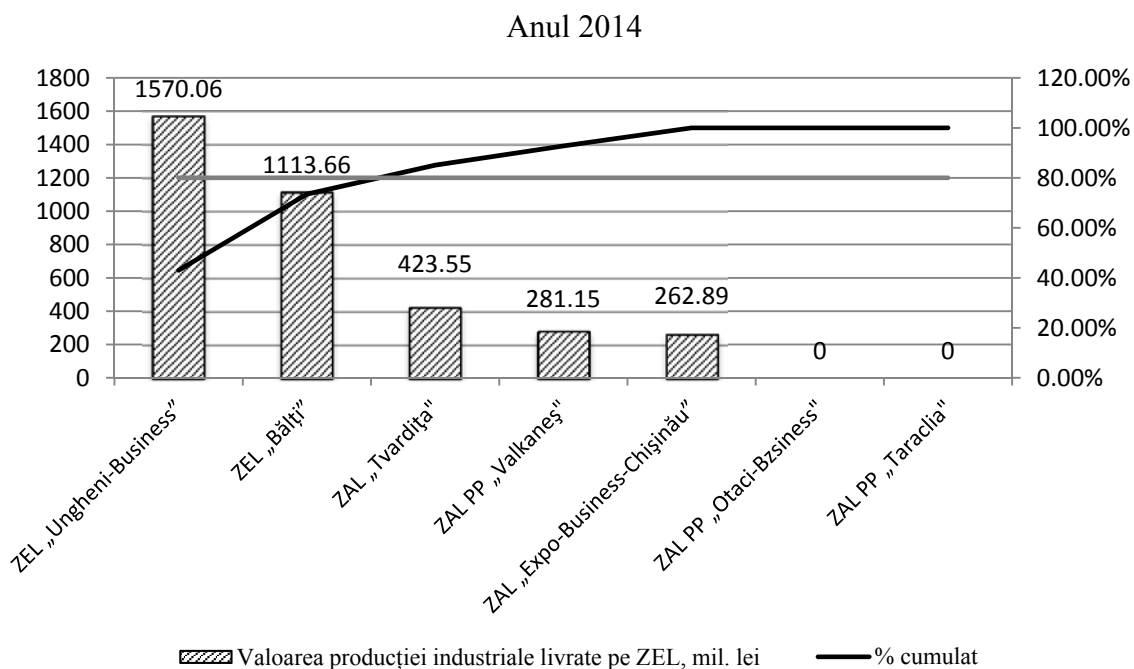
Conform diagramei respective (figura 1), în anul 2004 ponderea cea mai mare în volumul producției livrate din ZEL - cca 40%, îi revine ZAL ”Expo-Business Chișinău”. În această perioadă, ZEL

Figura 2. Diagrama Pareto după volumului producției industriale livrate pe ZEL anul 2010, mil. lei.

elaborată în baza indicatorului volumului producției industriale livrate. Analiza dezvoltării ZEL s-a efectuat în baza datelor ”Raportului de activitatea a

”Expo-Business Chișinău” deține și poziția de lider în atragerea investițiilor. Pe poziția 2 se situa ZAL PP ”Valkaneș”. Conform diagramei, aceste 2 ZEL-uri

Figura 3. Diagrama Pareto după volumului producției industriale livrate pe ZEL anul 2014, mil. lei.

livrau cca 75-80% din totalul producției livrate ce reveneau zonelor economice libere. Aceasta denotă faptul că în condiții concurențiale egale, cea mai preferată ZEL pentru investitori era cea situată în municipiul Chișinău. Pentru că anume această ZEL excludea o mare parte a factorilor ce nu stimulează activitatea investițională.

În perioada 2004-2010 situația se schimbă cardinal (figura 2), primul loc, după volumul producției livrate, revine ZEL "Ungheni-Business" cu cca 40% din volumul producției livrate, locul 2 revine ZAL "Expo-Business Chișinău", iar celelalte ZEL-uri dețineau o pondere mai mică de 25%. Acest fapt denotă că ZEL din orașul Ungheni devine mai atrăgătoare pentru investitori și avantajul principal al acestei formațiuni economice este existența unei infrastructuri industriale în regiunea amplasării ZEL. Atractivitatea celorlalte ZEL-uri este la fel de scăzută ca în perioada precedentă și nici APC și nici APL nu întreprind măsuri de creștere a competitivității ZEL-urilor în aceste regiuni.

În perioada următoare, în 2010-2014 (figura 3), se înregistrează următoarea situație: ZAL "Expo-Business-Chișinău" cedează poziția a doua pe care o deținea în favoarea ZEL "Bălți". Adică în anul 2014 volumul total a producției industriale livrate de către ZEL "Ungheni-Business" și ZEL "Bălți" constituia cca 2683,72 mln. lei sau 75% din total producție industrială livrate din ZEL.

În perioada analizată crește atractivitatea acelor ZEL care aveau o serie de avantaje așa ca: diferite căi de acces (drumuri auto, cale ferată și căi fluviale de acces), o infrastructură industrială dezvoltată, o densitate a populației ridicată, etc.

Aspectul negativ îl constituia faptul că celelalte ZEL-uri (ZAL "Tvardița", ZAL "Valkaneș", ZAL PP "Otaci-Business" și ZAL PP "Taraclia") nu au dezvoltat activitate, iar ultimele două practic și-au sistat activitatea. Acest fapt denotă cele menționate mai sus, și anume faptul că APC și APL nu au întreprins măsuri pentru intensificarea activității economice a acestor formațiuni, adică nu a fost creat un mediu concurențial echitabil între toate ZEL-urile.

POLITICI DE DEZVOLTARE A ZEL ÎN CADRUL POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

Prin urmare atât APC cât și APL trebuie să adopte un șir de politici pentru a crea un mediu investițional favorabil în toate formațiunile de acest tip. Acestea ar fi:

1. Crearea unei strategii de dezvoltare a ZEL, cu atragerea specialiștilor din domeniu chiar și din

alte țări, pe cel puțin 10 ani, cu un grad de fiabilitate foarte înalt la modificările ce pot apărea. Această strategie trebuie să includă o dezvoltare treptată a ZEL, de la cea mai simplă formă organizatorică, până la o structură de zonă complexă, în baza exemplului dezvoltării ZEL în China, de la zone economice speciale în anul 1979, la zone de dezvoltare tehnico-economice în mijlocul anilor 80 a secolului trecut și în final la regiuni deschise în anul 1987. Astfel, pentru investitori apar mai multe posibilități de a alege canalele de intrare pe piața țării rezident, în dependență de prioritățile lor. Prin urmare ZEL-urile au rol de "capcană" pentru capitaluri.

2. Stabilirea unor scopuri bine determinate de creare a ZEL (stimularea producției, exportului și a tehnologiilor high-tech) și diferențierea condițiilor de plasare a investițiilor, care devin din ce în ce mai favorabile în dependență de gradul de satisfacere a intereselor țării rezident. Prin urmare, cele mai mari facilități trebuie acordate activităților de producție scientointensive care asigură un grad înalt de implicare a populației regiunii.

3. Elaborarea strategiilor de dezvoltare a ZEL trebuie să fie strâns legate de politicile de creștere economică regionale și de ramurile prioritare din regiunea respectivă. Scopul principal fiind dezvoltarea ramurilor prioritare, cum ar fi industria conservelor, industria ușoară, industria constructoare de mașini, industria electronică etc. Pentru acesta sunt necesare analize ce ar determina unde este locul regiunii în economia națională.

4. Crearea unei politici clare de reglementare a condițiilor de plasare a investițiilor în ZEL, cu oferirea garanțiilor de stat, în dependență de tipul zonei, sau chiar în interiorul acestor formațiuni economice (mărimea facilităților fiscale, în domeniul resurselor umane, naturale, funciare, etc).

5. Diversificarea facilităților în dependență de regiunile în care se plasează ZEL. Astfel regiunile slab dezvoltate să ofere un spectru mai larg de facilități în comparație cu regiunile dezvoltate. Prin urmare, o astfel de politică creează un mediu concurențial favorabil între regiunile țării.

6. Asumarea de către APS și APL a lucrărilor de proiectare și pregătire a infrastructurii în regiunile destinate creării ZEL. Sursele de finanțare fiind nu dotațiile, dar împrumuturile preferențiale din partea structurilor financiare, pe o perioadă de 7-10 ani precum și atragerea capitalurilor persoanelor ce muncesc peste hotare, iar rambursare împrumuturilor să fie incluse în taxa de deservire a ZEL. Prin astfel de metode investitorul va fi scutit de cheltuielile ce țin de inițierea afacerii.

7. Crearea pe lângă administrația ZEL a centrelor de informare ce țin de politica investițională, pentru a exclude o serie de bariere birocratice în atragerea investițiilor. Crearea acestor centre va permite investitorului să găsească informația necesară ce ține de politica investițională într-un singur loc, prin ”ghișeului unic”.

8. Asigurarea nu doar a facilităților directe, cât și a celor indirecte, eliberarea patentelor și a licențelor în regim prioritar, consultație juridică, oferirea împrumuturilor preferențiale, etc. Implementarea acestor politici va reduce timpul și costul de lansare a afacerii.

9. Crearea unui centru de analiză în competența căruia ar intra nu doar analiza activității ZEL dar și a impactului lor asupra dezvoltării socio-economice a regiunii în care a fost creată. Ca urmare, se vor cunoaște nu doar indicatorii de performanță a ZEL, dar și impactul activității lor asupra dezvoltării regionale. Ulterior această informație poate servi APL pentru a reacționa la timp în cazul modificării situației socio-economice.

10. Asigurarea unei publicități largi în sursele mass-media și alte surse informaționale, cu scopul promovării importanței și rolului dezvoltării regionale prin susținerea ZEL. Dezvoltarea regiunilor prin deschiderea de noi ZEL și dezvoltarea a celor existente va provoca creșterea în lanț a economiei: -materie primă-producere-export. Toate aceste elemente expuse vor contribui la creșterea PIB-ului, veniturii național și a veniturii disponibil, care la rândul lor vor duce la creșterea cererii agregate.

11. Prerogativa creării și monitorizării activității ZEL-urilor să fie transmisă APL, deoarece anume ele cunosc situația nemijlocit pe teren. Totodată este necesar de a revizui sistemul național de impozitare, pentru a oferi APL mai multe posibilități de dezvoltare prin atragerea investițiilor străine, dezvoltarea forței de muncă, asigurarea unei culturi de producere.

12. Crearea unui parteneriat public-privat între APL și rezidenții ZEL, ca exemplu ZEL ”Bălți” rezidentul căreia planifică deschiderea Academia de Meserii din Moldova (5). Acest fapt ar stimula autoritățile locale de a căuta noi investitori cu ajutorul cărora se poate de soluționat un șir de probleme sociale (de exemplu gradul de școlarizare a populației).

Utilizând astfel de politici se va crea un mediu concurențial favorabil și pentru regiunile slab dezvoltate, deoarece politica regională europeană se bazează pe crearea unui mediu concurențial între regiuni și conține trei direcții principale (6). În primul rând, se pune accent pe promovarea

convergenței economice pentru a ajuta regiunile mai puțin dezvoltate. În al doilea rând, sunt aplicate diverse măsuri menite să promoveze competitivitatea și ocuparea forței de muncă la nivel regional. A treia categorie de politici are drept scop promovarea cooperării dintre regiunile țării pentru a reduce semnificația economică a regiunilor componente.

CONCLUZII

Astfel, în cazul RM crearea ZEL-urilor, poate fi un instrument component al politicii de dezvoltare regională. Aceste formațiuni economice trebuie să îndeplinească funcția unui catalizator a dezvoltării regionale. În realitate nu există probleme în procesul de creare și dezvoltare a ZEL ce nu pot fi soluționate, este nevoie doar de voință politică de a găsi compromisul între APC și APL. Anume acesta trebuie să fie scopul tuturor reformelor indiferent de natura lor, fie acestea sunt politice sau economice.

Pe de altă parte, în afară de funcțiile de stimulare a exportului, atragerea investițiilor, intensificarea integrării a proceselor economice, ZEL-urile soluționează și așa probleme ca ocuparea forței de muncă și utilizarea eficientă a resurselor economice din regiunile respective.

Bibliografie

1. *Raport privind activitatea zonelor economice libere ale Republicii Moldova pe anul 2004*// Ministerul Economiei și Comerțului al Republicii Moldova, Chișinău 2004.
2. *Raport privind activitatea zonelor economice libere ale Republicii Moldova pe anul 2010*// Ministerul Economiei și Comerțului al Republicii Moldova, Chișinău 2010.
3. *Raport privind activitatea zonelor economice libere ale Republicii Moldova pe anul 2014*// Ministerul Economiei și Comerțului al Republicii Moldova, Chișinău 2014.
4. **Pareto V., Alfred N.** *Manuale di economia politica*// Milano: Società Editrice Libreria, 1906, 575 p.
5. **Marin V.** *Oportunități investiționale în zonele economice libere*// http://www.zelb.md/fileadmin/downloads/Mat_Prom/ZEL_BALTI_RO_2014.pdf
6. **Goulet R.** *Politica regională a Uniunii Europene, o sursă de inspirație pentru țările din afara UE? Aplicarea principiilor, împărtășirea lecțiilor învățate, schimbul de experiență*// Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, Bruxell 2008, 16 p.

Recomandat spre publicare: 12.11.2015.